

УДК 711.2:711.4.01

Дюжев С.А.,

sdyuzhev@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0218-1231,

Інститут архітектурного менеджменту, м. Київ

DOI: 10.32347/2076-815x.2020.72.79-103

## **КОМПОЗИЦІЙНІ ТРИГЕР-СХЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ МІСЬКОГО ЛАНДШАФТУ (автопоезис і психіка феноменів дійсності розселення)**

*У рамках креативно-рекурсивної концепції розселення із залученням результатів досліджень комплексу факторів створення та еволюції міста як історичного явища актуалізовано питання сутності та складових логос-системного механізму зародження (виявлення центрів закладання), становлення і трансформації цього феномену розселення. Підкреслено, що мультилокація подібних центрів укорінення – "гнізд" експлікації ансамблів елементарних топоформ розселення, визначає модуляцію та межі цілісних фрагментів міського ландшафту, а також їхні морфотипологічні характеристики, види та динаміку трансформаційних циклостадійних змін.*

*Головним завданням у цьому контексті є розгляд питання закономірного активованого запуску та авторегуляції тригер-схем композиційного агрегату логос-системного механізму експлікації ідеальних культурних форм розселення. Продемонстровано, що несилкові інструментальні тригер-схеми і силкові інструктивні монтажні схеми (асемблери) як складові композиційного механізму розселення утворюють "робочі органи" автопоезису та реплікації атрибутів культурних форм дійсності розселення як процесо-середовищних ландшафтних феноменів. Активована сукупність "згорнутих" смислосначень таких інструментів і інструкцій, артикуляційно пов'язаних системною місією конкретного (місця) розгортання та втілення культурних феноменів розселення, утворює "душу" конфігуратора подібних форм, яка в оптиці реальної дійсності рефлексійно постає як габітус. Він виявляє та реєструє хід ресурсовтілення атрибутів форм і мовний перехід (мова форм – мова речей) як кінезис смисл означень, що розгортаються у реальності.*

*Показано, що місією роботи тригер-схем композиційного механізму є "рознаковка", доставка і регулятивна констеляція смислосначень атрибутів конкретних форм – забезпечення досягнення ефективних рекурентних параметрів (матеріально-духовної розмірності) феноменів розселення (міст) з метою цілеспрямованого і гармонійного витрачання топоформних ресурсів втілення, що визначають стан середовища (умови просування та метрику) рекурсивних процесів розселення (ландшафтне ціле).*

*Ключові слова: місто, міський ландшафт, феномен розселення, автопоезис, логос-системний механізм, композиційний механізм, душа, габітус,*

*психіка, тригер-схема, монтажна схема (асемблер), мова форм, мова речей, принципи дії, факторні міри, процесо-середовищні трансформації.*

Неперобуваною актуальністю дослідницького дискурсу мають спроби знайти продуктивні засади теоретичних підходів до розкриття сутності міста (ширше – феномену розселення) та розуміння законів і механізмів його зародження та існування. Як стверджує Т.І. Олексієва-Бескіна, відповіді шукаються, в основному, на запитання практики, прикладні – що й як робити. Без відповіді залишається головне питання: "що" й по яким законам створює місто, "чому воно має бути таким" [1, с.85]. Відмічається, що спроби регулювання життя міських утворень простежуються в усі історичні часи, причому регламентація починається від моменту закладання поселення й навіть на стадії задуму-проекту – за визначеними традиціями із відповідними ритуалами [1, с.97].

У сфері гуманітарної науки питання що таке місто як особливе історичне явище до сих пір також залишається без однозначної відповіді. Е.В. Сайко розгортає це питання таким чином: чи дозріває місто як необхідна складова суспільства раннях хліборобів на певному рівні їхнього прогресивного розвитку, або ж місто є результатом глибоких принципівих перетворень базових засад організації життєдіяльності цих суспільств, де діють нові закономірності громадського розвитку? [2, с.6]. Й Е.В. Сайко наводить вдалий епіграф до розкриття теми появи феномену міста, яким править думка Г.В.Ф. Гегеля: "не результат є дійсністю, а результат разом із своїм становленням" [2, с.3]. Так І.М. Дьяконов зазначає, що до середини I тис. до н.е. у Передній Азії не було термінологічного розрізнення "місто" і "село". Нестійкість термінології, пов'язаної з містом, відмічав В.Д. Блаватський й для античного часу: в поняття "поліс" входять "рілля", тобто територія і населений пункт [2, с.10, 11]. Латинський термін, що означає місто, особливо велике – *urbs*, має прозору етимологію від "обкреслювати", "оборювати коло" – обряда при заснуванні міста, а термін *oppidum* означає укріплене (фортифіковане) поселення, термін *wa-tu* означав ще до III тис. до н.е. населений пункт. Однак, протягом історичного періоду, як вважав К. Корпеман (за Ж. Ергоном), зупинилися на понятті міста у тому сенсі, який греки надавали слову поліс, а римляни класичної епохи слову *urbs*, тобто у сенсі не тільки великого поселення, але й деякого організму, одночасно матеріального і духовного, що живе за своїм власним законом [2, с.11]. Тому встановлення змістовної сутності міста, історичного смисла його появи та функціонування забезпечує виявлення "механізму" самого руху – дечого загального в усі епохи та у різних регіонах [2, с.17].

Як зауважує Ю.В. Андреев, поліси – місця проживання самоврядної громадянської спільноти (міського, протоміського, квазіміського) – були більш-менш аграрними поселеннями, де ремесло і торгівля були радше породженням урбанізації, ніж стимулом, щос понукає її до життя [3, с.88]. З цим твердженням перекликаються й висновки дослідника динаміки цивілізацій Є.С. Ляпіна: збільшення продуктивності сільської праці є не причиною, а наслідком виділення міст як центрів споживання результатів діяльності, що протікала за її межами [4, с.270]. При цьому, узгодженість традицій і схожість зовнішніх умов виявляє улаштування життя суспільства на стадії класики за певною схемою, що може бути названа стилем здійснення деяких спільних ідей, й цей стиль змінюється у відповідності до ускладнення ідей, що покладені в його основу [4, с.299]. Такий стиль можна розглядати як сукупність логос-системних (ідеально-практичних) інструкцій і інструментів експлікації (розгортання і втілення) культурних форм розселення, конфігурація яких реагує на зміни фаз розвитку і циклостадій відтворення ландшафтних феноменів розселення.

Акцент на тому, що урбанізація перш за все є культурний процес, робить В.П. Даркевич: політико-адміністративні і культурні функції міста (при усій різноманітності видів діяльності) явно важливіше ніж ремесло і торгівля [5, с.127]. А нестабільність міських центрів-емпорієв на торговельних шляхах, пов'язаних з інтересами оптової далекої торгівлі, є наслідком їхньої недостатньої культурної укоріненості в навколишньому світі [5, с.131,132]. Вочевидь, тут фіксується важливий аспект місії міського формовтілення: збереження і відтворення умов дії "магнетизму" місця укорінення згуртованих спільнот з різними "профілями" життєдіяльності в обраних ареалах розселення, що свідчить про пріоритетність осмислення "модусу апофатичного світосприйняття" (за О.І. Неклесю), про стійкі архетипи місць і укладів життя.

Близькою до даних уявлень є думка Н.Грезель: серед ознак поняття "місцевість" як місця найбільш сприятливого для здоров'я, місця, яке змінюється людиною й може стати для неї захистом, місце, що має відношення взаємозалежності у географічному плані – існує загальний пункт: підсилення зворотнього зв'язку стосовно того, що на місцевості людина не відокремлена від місця (частковості) [6, с.19]. Цим визначається й "право на місто" (за А. Лефевром) як підхід для вирішення теоретичної концепції міста "у якому треба жити", коли "місто перетворюється на твір, що не має торговельної ціни у суспільстві торговців"; місто має ціну використання, де цінність його використання превалює над цінністю обміну "продуктів". Право на місто – це право на "оновлювану цінність", на місця зустрічі та обмінів, на ритми життя і використання часу [7, с.10-11]. Ніби ілюструючи згадані погляди, Р. Бард пише: дослідження міського ядра різних міст показали, що центральна точка центру

міста ("стійкий центр") не є кульмінаційною точкою якої-небудь особливої діяльності, а являє собою щось на кшталт "вогнища, гнізда", що не відповідає уявленням про центр, які склалися у суспільстві; там свого роду "пустий простір", необхідний для організації іншої частини (решти) міста, місце взаємодії та обміну в області різного роду діяльності [8, с.9].

Про наявність певних ключових місць міста ("точок утримання цілісності"), порівняно невеликих розмірів, але з високим енергоінформаційним впливом на життєдіяльність міського організму свідчить й директор центру "БЮЛ" С. Орловський, що має бути врахованим при прийнятті планувальних рішень на рівні з визначеними загальними цінностями (благами), які (за Дж. Соросом) забезпечують цілісність соціуму завдяки механізму зворотнього зв'язку між мисленням і реальними подіями (див. "City", №13 від 4 березня 1997р., с.2-3). Також, про таке "вогнище" – джерело "енергетичного поля" сил взаємодії, говориться (в теорії П. Портогези) як про фактор спрямованої мінливості простору, що виявляє його "заховані пружини" різної конфігурації та ступенів напруженості [9, с.7]. Тому не випадковим був вибір місця для закладання поселення, що й було обумовлено "чуттям" місцевості та впливом гравітаційних аномалій геомагнітного поля, спорідненістю з ландшафтом (гіпотеза Л.М. Гумильова стосовно механізму взаємозв'язку між уміщуючим ландшафтом і історичним життям етносу в унісон з природними процесами як позитивної компліментарності) [1, с.304, 381]. Мультилокація потрібних центрів-гнізд експлікації ансамблів елементарних топоформ розселення й визначає модуляцію та межі цілісних фрагментів міського ландшафту, а також їхні морфотипологічні характеристики і види та динаміку трансформаційних циклостадійних змін.

Наведені історичні рецепції та наукові думки стосовно становлення феномену розселення актуалізують завдання більш детального розгляду питань закономірностей активованого запуску та авторегуляції топоформних тригерсхем композиційного агрегату логос-системного механізму (див. [10; 11]). Цей композиційний (агломеративно-дисипативний) механізм як базовий об'єднуючий ("керівний") агрегат у складі логос-системного механізму (реплікація конфігуратора культурних форм дійсності) "спрацьовує" резонансно у моменти осмисленого (усвідомленого) закладання "вогнища" (фокусу-точки прикріплення) – місця експлікації (розгортання та втілення) конкретної іменованої культурної (ідеальної) форми феномену розселення.

Такий акт трансдуктивного освячення визначає планувальний генезис даного поселення (ландшафтного ареалу розселення) у подальшому як обжитого фрагменту ойкумени і "метафізичного поля тяжіння", де гніздується цивілізаційний двигун (душа) розвитку – напружена духовна пружина (за В.М.

Немчиновим).

Очевидно, що вищезгадані ритуали та більш пізні акти інтелектуальних інтерпретацій закономірностей динаміки дійсності стосовно впливу на ментальні (психо-типологічні) умови координації та урахування енергоінформаційних і семіотико-інтроформаційних потоків здійснення експлікації форм розселення покликані синхронізувати та у заданих межах регулювати режими запуску та конгруентної пульсації взаємодоповнюючих тригер-схем і монтажних схем (асемблерів) для забезпечення взаємоузгоджених взаємодій силових (інструктивних) і несилових (інструментальних) сторін композиційного механізму формовтілення. Йому недостатність лінійного причинно-наслідкового пояснення феномену міста (ареалів розселення) потребує фокусування навколо онтології форм-логосів дійсності та "робочих органів" механізму їхнього становлення та здійснення.

У добу циклостадійних цивілізаційних змін актуалізуються питання стосовно того, наскільки адекватні та ефективні теоретичні уявлення і методичні засоби містобудівної діяльності, наскільки повні та прогнозовані картина світу дійсності і хід культурно-історичного процесу розселення, яка роль душевних (свідомості) і духовних (смыслонесущих) факторів світобудови. Існує багато варіантів відповідей на ці запитання. Наведемо тут лише думку Д.С. Лихачова з його звернення до читачів журналу АСД (1998, №4, с.16): Логос передреє своєму матеріальному втіленню у дійсності, у якій "свідомість (Логос, Слово) визначає буття".

З онтологічної точки зору можна говорити про непрявлений і проявлений світи (у нашій редакції – світ форм і світ речей та їх взаємодій), а також про породжувально-замикаючий ці світи – світ ідей (смыслів і значень). Зараз йдеться про трансцендентний перехід "світ форм – світ речей" (оприявлення феноменів розселення) в аспектах епістемології та праксіології.

Необхідно говорити про духовно-матеріальний ландшафтний базис цивілізації (феномен розселення), який демонструє циклостадійне зародження, становлення і трансформування природно-техно-соціумальної єдності ландшафтного цілого (міста) як ідентифікованого втілення ідеальних (перед – даних за Аристотелем) культурних форм-логосів що й досягається автопоезисом логос-системних механізмів. Це відповідає уявленням Р. Тома стосовно морфодинаміки форм, що мають багатий внутрішній смисл, план буття та вагому цінність й готових до розгортання для суб'єктивності "за програмою, закладеною з самого початку" [12, с.26]. Можна згадати тут й про "позачасові міфологічні схеми життя" (за Т. Манном), які існують як архетипи незалежно від процесів і передують їм (*patterns are before processes*) [12,с.210, 211]. Стає зрозумілим, що історичні розрізнення стосовно ефективності та

напруженості цивілізаційних процесів розселення, причин висхідних та низхідних трендів ("розквіт – згасання") урбанізації, досягнення певної її "норми" [2, с.154 – 156] містяться не в сутності іменованих культурних форм (трансцендентних цивілізаційних проєктів), а у тому циклостадійному стані ландшафтного базису конкретних цивілізацій, що характеризується близькістю чи дальністю від неминучих закономірних циклофазових переходів процесо-середовищних складових ареалів розселення, які задаються режимами "роботи" агрегатів загального логос-системного механізму експлікації форм і реальними психофізичними умовами зародження, становлення та існування феноменів розселення (характером здійснення їхніх взаємодій, масштабами і якістю ефектів констеляції ландшафтного цілого, що ними продукуються).

Прикладом наукового визначення вже не раз згаданого загального механізму є теорія автопоезису Ф. Варели і У. Матурани, де сутність життя трактується як відтворення та добудова складного цілого, підтримування його ідентичності [12, с.32]. Ці теоретичні положення є також продовженням ідеї необмеженого (рекурентного) становлення та продуктивності творчих сил природи Ф.В.Й. Шеллінга і "філософії процесу" А. Уайтхеда, коли продуктивність і продукт утворюють єдність, замикаються ланцюгом циклічної причинності [12, с.76,77]. Автори теорії автопоезису говорять про "самовіднесеність" життєвих створінь, здібних генерувати свої власні умови відношення до оточення, про вбудованість в нього суб'єкта, що пізнає, та укоріненість у ньому людського знання [13, с.372,378]. Але без встановлення рефлексійного контакту з носієм прояву і розуміння дії тригер-схем складно з'ясувати сутність дійсності розселення і активність автопоезису ("самовиробництва") як арсеналів варіативних режимів композиційної циклостадійної роботи логос-системного механізму. Тому, як відмічає О.М. Князева, цикл автопоезису (самобудування, самовідновлення) ніколи не є замкнутим, і ця його незамкнутість є відкритістю до нового стану, до творчості [13, с.381]. Коли ж узагальнити формулювання тезисів Е. Томпсона "життя є познання" (living is cognition) і "знання є знання-дія" як певна схема, що здобута досвідом [13, с.382], то можливо побачити зв'язок (здібність до топоформної мовної комунікації та енактивності, задіяності за Ф. Варелою) з мовним моделюючим габітусом інструментальних тригер-схем та інструктивних монтажних схем композиційного механізму. Так установлюються схеми змін як прояв й власної моделі організації: знання тут певний когнітивний процес, а не складання карти об'єктивного світу в суб'єктивних когнітивних уявленнях [13, с.392].

Про інструктивно-інструментальну зчепленість в агрегат композиційного механізму свідчить думка Д.А. Пажо: уявлення (морфопоетичної здатності культури), до якого відсилає словесний полісемантичний образ (як індикатор

ідей і тематична "канва"), стає свого роду лексичним переліком, словником у образах; це – значеннєвий інструментарій, цілісний для багатьох поколінь [14, с.183,186], тобто арсенал засобів здійснення мови речей та їхніх взаємодій і база символічних інтерпретацій, що характеризує культуру (за А.І. Уйомовим) як універсальну технологію діяльності.

Можна говорити й про "мову патернів" (за К. Александером) як загальних принципів визначення щодо об'єктування та перетворення міського ландшафту з одним виправленням – такі патерни демонструють перш за все реактивну/проактивну роль (габітус) тригер-схем, асемблерів і принципів конфігуратора формовтілення, які визначають взаємовідносність та взаємозв'язність процесних і середовищних складових (сторін) цілісного ландшафтного феномену розселення (ресурсних організованостей: архітекtonіки, фігуралістики, темпоралістики), його динамічну рівновагу, що перманентно змінюється. Звідси й вимоги до методології співтворчості мистецтва планувального управління і практики творіння дійсності у рамках креативно-рекурсивної концепції розселення.

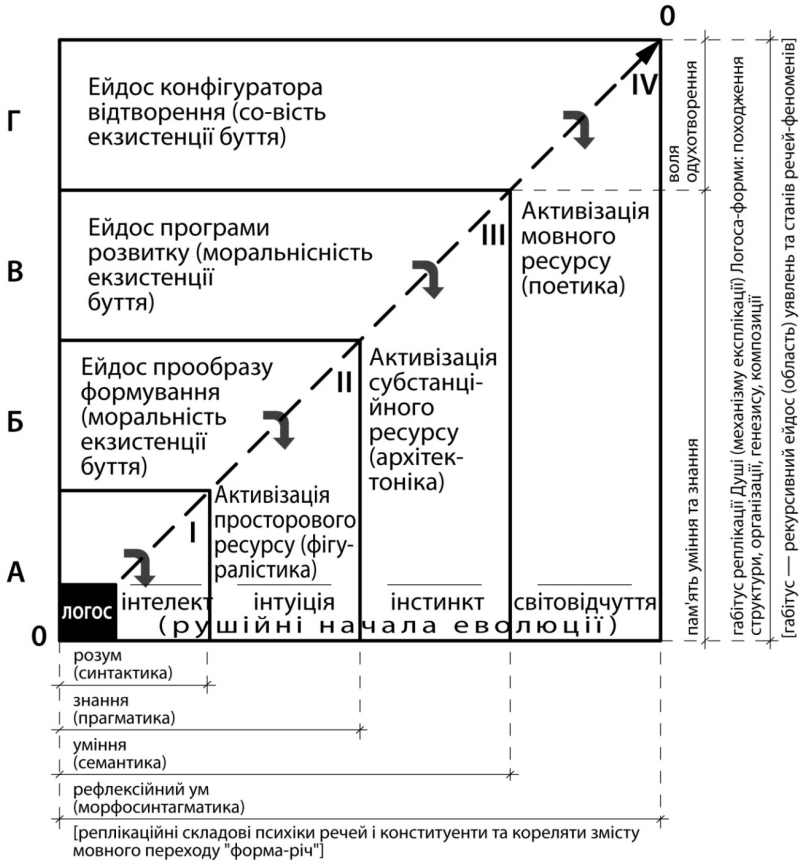
Згадані уявлення стосовно процесо-середовищної ландшафтної єдності феноменів розселення, що не потребують протиставлення історично мінливих, але за сутністю ізоморфних типів і видів поселень (особливо по лінії "село – місто"), базуються на онтології ідеальних культурних форм дійсності, які, ще раз підкреслюємо, "перед-дані" і "перед-існують" (за Аристотелем) у непрявленому ідеальному світі форм-логосів. Тут на часі уявлення Аристотеля про ентелехію як визначення сутності речі через її ціль (динамічний аспект), вищий сенс її буття, що імпліцитно притаманні її топоформному початку (логосу-атрактору), та фрактальний механізм її здійснення (експлікація логосу), що "працює лише на полі перед-заданих можливостей" [12, с.139,140]. Не можна тут не згадати важливу ідею А. Бергсона (але ще не доведену до її коріння – логосцентризму) стосовно "первісного вольового життєвого пориву" як потреби творчості [15, с.17,70,182]. При цьому "в коріннях життя лежить свідомість, або, скоріше, несвідомість", заглиблення до якої дозволяє досягнути суть глибинної спорідненості людини і дійсності, що триває [15, с.189]. Саме у дійсності розселення здійснюється як уречевлення, так й означення речей-феноменів завдяки актам одухотворення на шляху їхнього ціледосягнення (екзистенційного призначення) та перманентного сходження до єдиного – Духу Вічності (за Плотіном) – до статусу "вічного міста".

Композиційний агрегат (що інтегрує структурну, генетичну і організаційну складові) логос-системного (фрактального) механізму містить, як рухлива (діяльна) трансцендентна реплікація конфігуратора логосу, інструментальні тригер-схеми і інструктивні монтажні схеми

(ре)конфігурування атрибутів ландшафтного цілого (будова, функції, властивості, зміни) і разом з системно-імплікаційним фактором цілеспряження передумовленого призначення речей (що модерує дії принципів алеаторики і суперпозиції) забезпечує засади регульовального (гармонійного) здійснення процесо-середовищної єдності (цілісності) феноменів розселення. Активована сукупність "згорнутих" смислосзначень таких несилових інструментів і силових інструкцій, пов'язаних системною місією конкретного (місця) розгортання та втілення форм феноменів розселення утворює "душу" подібних ідеальних форм, яка існує на "планувальній поверхні" розмежування ідеального і реального світів. В оптиці реальної дійсності душа конфігуратора форм (як й устрій логос-системного механізму) рефлексійно "прозирає" (постає) як "сонячна корона" – габітус, який виявляє та реєструє ресурсвітлення атрибутів форм і мовний перехід "як кінезис смислосзначень", що розгортається у реальності. Чотири конституенти душі (свідомість, підсвідомість, досвідомість, надсвідомість) й відображають походження складових логос-системного механізму, градієнти дії принципів формовтілення, реплікаційні складові психіки речей і конституенти (та їхні кореляти) змісту мовного переходу "форма – річ" (див. рисунок).

Складові психіки (інтелект, інтуїція, інстинкти, світовідчуття) як психічний комплекс ментальних рушійних начал рекурсивного втілення (еволюції – інволюції) утворюють чотири види продуцентів умов та можливостей (операційних засобів і правил) виходу (доступу) до мислєдіяльності (чистого мислення, мисль-комунікації, мислєдії), які передбачають відповідні класи обґрунтувань (умовиводів) на логос-системному "діалозі" мови форм і мови речей, що базується на семіотико-лінгвістичних конституентах: синтактика, прагматика, семантика, морфосинтагматика. Таке логос-системне "спорядження" операцій прийняття планувальних рішень здійснюються як інтеріоризація ідеальних тригер- і монтажних схем, градієнтів суперпозиції (цілевтілення) конфігуратора у "внутрішній план" психіки речей-суб'єктів самоуправління й таким чином визначають повноту, адекватність та ефективність імплікаційного ресурсвітлення та "розпакування" смислосзначень прообразу, потенціалу, програми і конфігуратора кожної культурної форми феноменів розселення, а також технологічні складові композиційного здійснення (змістовні операційні рівні) ландшафтного містобудівного цілого: темпоралістика, фігуралістика, архітектоніка, поетика. При цьому поетика тут – рухлива смислосзначенева рамка-цезура композиційної (фрактально-рекурентної) риморегулярності цілєстворення речей-феноменів дійсності розселення. Тому світ – це всезагальна "припасовуність" речей (за М. Фуко).





Примітки

- Зміст квадрату А I : Ейдос потенціалу функціонування (мораль екзистенції буття)/ Активізація часового ресурсу (темпоралістика)
- А, Б, В, Г : конституенти Душі (конфігуратора) Логоса (А - свідомість; Б - підсвідомість; В - досвідомість; Г - надсвідомість)
- 0-0 : вісь фрактальної симетрії експлікації форм
- ↷ : градієнти дії (трекінг) принципів механізму рекурсивного формовтілення

Рис. Трансцендентні експлікаційні переходи (трансляція та реалізація) тригер-схем та монтажних схем і градієнти дії принципів механізму формовтілення (ентелехії Логосу)

Предикатами трансцендентної експлікації змісту атрибутів форм розселення як конфігуративного переходу "душа – психіка" (імплікаційного втілення речей-феноменів дійсності), що й відображає габітус, є розум як розсудок (не плутати з Розумом світу Руху), знання істини, культурні уміння, рефлексійний ум, й які усі разом інтенційно демонструють онтичну пам'ять і волю до втілення та одухотворення ідеальних форм-логосів. На даній онтологічній основі можлива історична реконструкція виникнення та розвитку архітектурно-містобудівних ідей, концепцій, теорій, а також відповідна аналітика і експертиза містобудівної практики різних епох, оцінка обґрунтованості сучасних планувальних завдань та стратегічних рішень.

Уявлення щодо логос-системної релевантності душі (продуцента активності конфігуратора форм) та її габітусу можуть бути співставленні з концептами практичного відчуття та габітусу П. Бурдьє, що визначають стратегії агентів активних дій, й які мотивовані ансамблем диспозиції (цілей, правил, приписів) існування, але не спрямовані ними (агентами) безпосередньо. Як відмічає Ю. Сорока, габітус (за П. Бурдьє) не є "ані продуктом свідомого прагнення цілі, що вочевидь засноване на адекватному знанні об'єктивних умов, ані продуктом механічної детермінації якими-небудь причинами" (див.[16, с.175]). Саме про присутність силової дії композиційних монтажних схем (асемблерів)у дійсності розселення свідчить думка Н.М. Шебек про необхідність для проектної практики врахування у реальності "прихованого структурного плану" (за Р. Арнхеймом) неявного інтелегібельного світу та відчуваної напруги його сил (тут мова фактично про реплікаційне втілення атрибутів ідеальних форм логосів!). Силкові пружні лінії (тяжіння і відштовхування) утворюють силове (монтажне!) поле, що інтегрує "окремі елементи довкілля в єдине середовище" [17, с.141]. Сукупність вимірів (мір дій) інструментів і інструкцій конфігуратора форм, що реплікуються імплікативно у феноменах дійсності розселення як тригер- та монтажні схеми композиційного механізму, репрезентуються габітусом як спрямований, "випереджувано напружений" трансцендентний перехід "логос-системна мова форм – процесо-середовищна мова речей" як смислозначенева ентелехія (супровід) ресурсовтілення атрибутів культурних форм у ході їхньої експлікації. Тут доречно виділити наведену Д. Дроздовським метафоричну характеристику такого переходу та розрізнення ідеального пробуття і реального існування, притаманного феномену розселення (метаксис за Платоном), яка належить Е. Фогеліну: "Існування має структуру "поміж", платонівський метаксис, і якщо є щось постійне в історії людства, то це мова напруги між життям і смертю, безсмертям і смертністю, досконалістю і недосконалістю, часом і зужитим часом, між порядком і безладом, істиною та ілюзією, здоровим глуздом і

божевіллям" [18, с.288].

Важливим вкладом у справі розуміння змісту трансцендентного реплікаційного переходу "конфігуратор – логос-системний механізм" (експлікації ідеального світу форм-логосів у реальний світ дійсності феноменів розселення як динамічної єдності буття) є праця С.Л.Франка "Неосяжне", що містить ряд конструктивних положень: щоб виразно мати перед очима хоч найменшу частину ниті, з якої сплетено узор буття, необхідно у певній мірі вже розгорнути весь клубок буття. Але само по собі це "розгортання" передбачає володіння, що випереджує, тим, яке потім буде дано нам у розгорнутому (завжди проте, тільки "напіврозгорнутому") виді. Це є металогічна єдність буття, яку повинні безпосередньо мати до усякого її "визначення" й у якості необхідної основи усякого визначення. Саме безпосередньо споглядання металогічної сутності чи образу буття як такого є першоджерелом усякого предметного знання [19, с.228,229]. Областю такого "безпосереднього споглядання" та інтуїції предмету в його металогічній цілісності (за С.Л.Франком) й можна розглядати "транспонуючу" мовно-(транс)формаційну мембрану ("0"-переходу) – габітус. Уявлення про "ідеальну реальність" (реальність ідеального світу форм) як реалізації "царства можливостей" ідеального буття (ідеального джерела експлікації форм-логосів на "фланги" дійсності розселення) демонструють можливості здійснення, тобто "вступити в сферу дійсності" як "ідеал-реалізму", реальності як єдності буття та істини (за С.Л. Франком) – непрямої ідеальності у проявленій реальності феноменів розселення. Реплікаційне логос-системне втілення атрибутів та ресурсів культурних форм-логосів розселення можливо розглядати (слідом за С.Л. Франком) як певне транспонування безпосередньо реальності, що відкривається, в інакший тональний вимір, який за сутністю їй не адекватний [19, с.309]. Тому єдиною адекватною онтологічною настановою є настанова антиномістичного монодуалізму усього сущого, що виражає конкретну повноту та конкретну побудову реальності, й приймає для нас характер триадізму, троїстості реальності [19, с.315,316].

Про існування рівня непрямої ("імпліцитності") Універсуму, де порядок не має нічого спільного з локальністю у часі і просторі (це природа вкладеності) говорить й Д. Бом. Він стверджує, що світ побудований за принципом голограми, відокремлені частини якої містять у собі інформацію про ціле, а динаміка дійсності ("голомумент") містить порядок (композиційний механізм!), "вкладений" у цей рух як його структура. Д. Бом також вважає, що свідомість і матерія узалеженні та співзалежні, але між ними немає причинних зв'язків – це вкладені одна в одну проекції більш високої реальності, яка не є ані матерією, ані свідомістю у чистому виді (див. [20,

с.57,58]). Тобто мова йде про душу (конфігуратора) форм як єдності синтезу "пластичних сил матерії" – "нематеріального принципу життя" (за Ж. Дельозом).

Стосовно законів онтичного логосу (форм дійсності розселення) як "ідеального пробуття" важливим є твердження Е. Гусерля що "чисті, апіорні закони суті незалежні від їхньої психічної чи навіть фізіологічної генези", що кожен акт усвідомленого життя ("життя у свідомості") спрямований (інтенційно) на своє здійснення (з подоланням онтологічної дихотомії суб'єкта і об'єкта) у "життєвому світі". Апіорний аналіз трансцендентального життєвого світу служить поверненню природного, дотеоретичного розуміння світу як витoku, що уможливує появу об'єктивізаційної практики [21, с.117, 119, 123]. При цьому Е. Гусерль прямо вказує, що ідеальність можливостей, які можуть бути виведені відносно очевидності судження із логічних законів, ніяким образом не заперечує їхню психологічну придатність. Очевидність взагалі не психічна характеристика, а "переживання" істини; ідеальність же істини утворює її об'єктивність [22, с. 164, 167, 168] Р. Декарт у творі "Роздуми про основи філософії" розрізняє уявлення й поняття мислення на основі відмінних кількостей "об'єктивної реальності", що у них містяться – ці різні кількості означають градуально різну участь у бутті і, відповідно, його довершеності шляхом репрезентації. До того ж "об'єктивна реальність" (за Й.Д. Скотом) виникає на основі зовнішньої щодо людського мислення причини [23, с.132]. Важливою у даному аспекті є проблема самовідчування цілісності речей й контролю цілеспрямованих дій на основі власної моделі та набору ("простору") можливих станів феноменів в умовах їхнього циклостадійного відтворення та вимог до зміни режимів (де)стабілізації композиційного механізму [20, с.144].

Дані положення стосуються походження та можливості предметного аналізу історичної долі концептуальних стратегій і теорій містобудування, позитивних та негативних наслідків їхнього практичного втілення (чи не втілення). Як можливо реєструвати дію тригерів, асемблерів, градієнти "вирішних" принципів експлікації форм? Очевидно з використанням авторефлексії чотирьох реплікаційних складових психіки речей (рушійних начал еволюції) і дослідницької рефлексії (анабазис) креативних процесів мислєдїяльності стосовно, у тому числі, трансцендентних планувальних факторів та метрик (реплікаційні виміри) конфігурування і констеляції ресурсвітлення, ресурсвикористання і ландшафтоутворення (ентелехія простору, часу, субстанції, мови форм) із реконструкцією та артикуляцією закономірностей темпоралістики, фігуралістики, архітектоніки і поетики.

Інструментальні тригери (тригер схеми) і інструктивні асемблери (монтажні схеми) реєструються габітусом як мір'яльники (трансцендентні

тензори відповідності напруження смислозначень формовтілення та консолідації атрибутів речей-феноменів розселення) континуума умов просування та відношень складових речей щодо їхнього здійснення як ландшафтного цілого. Такі тензори визначають сукупність та типізацію мовних та психофізичних сигналізаторів розугодження у роботі складових логосистемного механізму – планувальні мовні сигналізатори критично дисгармонічного, алогічного, граматично хибного стану (параметрів) процесосередовищних характеристик. Це дозволяє установлювати необхідні, можливі та/чи частково (етапно) з реалізуємих напрямків здійснення регуляційних трансформаційних змін на основі вирішних принципів алеаторики і суперпозиції. Однак тут необхідно говорити саме про нелінійний принцип суперпозиції (особливо на етапах змін циклофаз і циклостадій) – нелінійний синтез як обєднання на базі конгруєнтних трансформацій складових ландшафтного цілого феномену розселення, що мають різний "вік", різні фази розвитку і стадії відтворення (й додамо – є різними фрагментами з різними морфотипічними характеристиками). Це з'єднання елементів "пам'яті різної глибини" [12, с.30].

Згадані планувальні мовні сигналізатори як логіко-граматичні повідомлення стосовно гармонічності виконання та оцінки результатів планувальних процедур трансформації ландшафтних природно-техносоціумальних феноменів розселення зумовлюють селективний відбір та відповідне (адекватне) застосування тригер-інструментів і асемблер-інструкцій для реалізації визначених стратегій екзистенційних інтерпретацій рекурсивного розгортання та втілення ідеальних культурних форм дійсності [24]. Тому перспективним та тим, що доповнює вище сказане, є розуміння (Е.С. Маркаряном) культури як специфічного способу людської діяльності, універсальної технології її здійснення (негентропійний механізм життєзабезпечення та відтворення людської діяльності). Певні ланки культурної традиції (за Е.С. Маркаряном) виконують такі ж селективні стабілізуючі та спрямовуючі функції, які у біологічній еволюції виконує природний відбір [25, с. 146,148]. Це дозволяє А.Г. Вишневському говорити про соціокультурний відбір способів діяльності людей, коли культурні традиції (у тому числі у демографічній сфері) зберігають свою життєздатність протягом тривалих відрізків людської історії, а у періоди необернених історичних змін "розчищується місце" для масового розповсюдження культурних інновацій, що більше відповідають новим умовам [26, с.239,240].

Саме у наш час необернених змін як ніколи актуальною є думка О.С. Кривова стосовно того, що містобудування відображає та змінює саму онтологію буття, а місто та міське середовище з їхньою незвичайною

різноманітністю, яка притягальна для людини, потребують виявлення мови зв'язків об'єктивних закономірностей світу дійсності. Для цього доцільно ще раз сфокусуватися на змістовних особливостях інструментальних тригер-схем несилової дії (у складі логос-системного імплікаційного трансферу) композиційного механізму становлення та трансформації ландшафтних феноменів розселення. Місією роботи тригер-схем композиційного механізму експлікаційного здійснення культурних форм дійсності є "розпаковка", доставка і регулятивна констеляція смислослабень атрибутів конкретних форм – забезпечення досягнення ефективних семантико-інтроформаційних рекурентних параметрів (матеріально-духовної розмірності) феноменів розселення (міст) з метою гармонійного витрачання топоморфних ресурсів втілення, що визначають стан середовища (умови просування та метрику) рекурсивних процесів розселення (ландшафтне ціле).

На основі матриці співставлення принципів (метрики) витрачання топоформних ресурсів і принципів просування процесів ландшафтоутворення можуть бути встановлені такі види процесних тригер-інструментів (виходу на передвстановлені тренди): централізації – децентралізації процесів формування; підсилення – послаблення процесів функціонування; пришвидшення – уповільнення процесів розвитку; концентрації (агломерації) – деконцентрації (дисипації) процесів відтворення. Становлення та трансформації відповідних атрибутів середовища здійснення згаданих процесів забезпечують такі види тригер-інструментів (регулювання параметрів стану): співмірності, квантування і орієнтації (градієнтів) параметрів будови; співмірності (рівномірності), градуювання швидкості, рекурентності параметрів функцій; квантування, градуювання швидкості, зростання параметрів властивостей; орієнтації (градієнтів), рекурентності, зростання параметрів цільових змін. Усі тригер-інструменти містять своєрідні "приймачі-аналізатори" – сканери імпульсної локації активованих мовних планувальних сигналізаторів проблематизації ходу експлікації форм та адекватного імплікаційного інструментального забезпечення (із випередженням чи запобіганням) здійснення реальних подій дійсності розселення з метою досягнення цілей існування і смислів призначення ландшафтного цілого.

Необхідно відзначити, що тригер-схеми як "чисті" тензори (несилові інструменти) у "шлюзі" логос-системного мовного трансферу реєструються габітусом як поняття риторичної граматики (а у блоці з асемблерами – семіотико-фрактальної граматики), полілогіки смислів і рекурентної гармонії планувальної імплікації стійкості феноменів, що експлікаційно втілюються на платформі материнських ідеальних культурних форм. У психіці речей та її складових сприйняття проявів дії тригер-схем (як й монтажних схем) у ході

ментальних актів та інтелектуальних інтерпретацій визначаються як проблемна ситуація (пошукове поле прототипів) чи як евристична ситуація (пошукове поле інновацій) у сфері архітектурно-містобудівної діяльності. В цьому контексті можливе розрізнення інструментальних методів містобудівного планування – діагностичних (аналіз, оцінка, прогноз динаміки та стану міського ландшафту) і методів прийняття рішень (управлінський планувальний синтез трансформаційного майбутнього конкретного ареалу міського ландшафту), які реалізують автопоетичні імпульси тригер-схем композиційного механізму з розкриттям смислів і значень ландшафтного цілого (в геосуб'єктних локаціях життєдіяльності цивілізації). Розмірності таких імпульсів, очевидно, конгруентні з універсальною сталою  $h$  М. Планка, фізичний смисл якої полягав у безпосередньому ствердженні існування певної мінімальної, але остаточної й далі неподільної величини квантової дії у природі. Й як відмічає І.З. Цехмістро, фундаментальна квантова неподільність світу має об'єктивний не чуттєво-конкретний, а абстрактно-логічний необхідний характер (як стаціонарної вибіркової дії за Р. Фейнманом) [27, с.98,100]. Тут слід попередньо зауважити, що енерго-інформаційні силові дії монтажних схем (асемблерів) композиційного механізму, які регулюються діянням тригер-схем за "доленосними командами" принципів алеаторики і суперпозиції, мають відповідний середовищно-асоціативний і процесо-дисоціативний характер у ході "гри селекції" становлення феноменів дійсності (твердження з урахуванням поглядів А. Бергсона [15, с.71]).

Управління режимами складових логос-системного механізму (у т.ч. змінами активності тригер-інструментів в області реєстрації габітусу) передбачає несилоне модальне узгодження імплікаційно-рекурсивних зв'язків (керуючих "голо-параметрів" за І.З. Цехмістром) здійснення динамічної цілісності феноменів розселення ("обмеженості" що розширюється у ході мовного трансцендентного переходу від ідеальної до реальної грані габітусу). Реплікаційна дія принципів такого переходу (алеаторики і суперпозиції) визначає тригер-схеми і монтажні схеми носіями смислосзначень форм, що втілюються, й таким чином артикулює мову речей: індивідуальний досвід як інструментальний арсенал і інформаційний тезаурус інструкцій акумулює психіка – "підложжя" фізичного світу (за І.З. Цехмістром) і "виконавчий орган" души конфігуратора культурних форм розселення. Планувально-рекурсивний габітус постає тут як цілокупність ейдосів рекурсії атрибутів форм-логосів (конфігуратора, програми, потенціалу, прообразу), що експлікуються у феномени розселення й мають відповідні моральні виміри ентелехії (конституентів) души культурних форм (див. наведений вище рисунок), які визначають зміст їхньої відповідальності за походження та ефективність дій

складових (агрегатів) логос-системного механізму та імперативи методології стосовно діагностики і прийняття рішень у сфері архітектурно-містобудівної діяльності, вимог до стратегій та технологій містобудівного планування. Це стосується й розуміння як традицій, так й конструювання метафізичних уявлень щодо методики вибору та ментальної оцінки місця закладання, укорінення (формації) та здійснення різних видів поселень (феноменів розселення), їхньої метрополізації і циклостадійної трансформації (цьому буде присвячена наступна публікація).

Розрізнення складових моралістики як ментального арсеналу "культурних інструментів" може бути проведено (й було прийнято як варіант) з урахуванням міркувань В.С. Біблера у праці "Моральність. Культура. Сучасність" стосовно моральних аспектів становлення цивілізаційної дійсності в її історичних вимірах [28, с.95-157]. Необхідно зауважити, що Ф. Ніцше, поставивши питання про "самоскасування моралі" в умовах позбавлення її довіри "через моральність", розглядає намір І. Канта звільнити простір для "морального царства" – встановити недовідний світ, логічне "Потойбіч", й для цього І. Канту знадобилася його критика чистого розуму, демонстрація важливості саме недоторканості морального порядку речей насамперед для розуму. Як відмічає Ф.Ніцше (і це є актуальним!) І. Кант вірив у мораль не тому, що її можна довести через природу й історію, а попри те, що вона стало суперечить природі й історії [29, с.108-110]. Буде доречним навести тут вдалу агреговану думку О.П. Ковальова стосовно того, що архітектура це застигла совість епохи, а совість (за В. Франклом) – це орган пошуку смислу (!) [20, с.699]. Моралістика мовного трансферу культури (світу Логосу), на наш погляд, базується на модальностях трансцендентного (пере)ходу Вічність – Нескінченість у циклах "Ейдос креативний – Логос – Ейдос рекурсивний", що здійснюється на носіях мови-артикулятора. Тригери і асемблери композиційного механізму забезпечують у дійсності розселення мовний артикуляційний перехід: перетворення смислослабків ідеальних культурних форм в екзистенційні змісти та засоби осмислення і означення їхніх втілених феноменів (ландшафтних ареалів) як трансфер "архіпелагу свідомості" (мова форм – мова речей) – від гіпотетичної модальності цінності знака ("може бути") до деонтичної модальності норм значення ("має бути") [30, с.51,52]. Механізм модального переходу як метод конструктивної реалізації (метод "діалектики тотожності" Ф.В. Шеллінга) є логічною дедукцією усіх сутностей із абсолютного для розкриття дійсності: яким чином усі логічні можливості виявляються реалізованими у ній [30, с.270]. При цьому мова форм дійсно може бути виразом активності свідомості, однак, як відмічає О. Гурко, ця мова, що обслуговує таку активність, нею не є [30, с.317].



Коли у гіпотетичній модальності знання перетворюється в проблему (*problema*), чи у деонтичній модальності знання трактується як "підхід" (*embolema*) – єдиним герменевтичним засобом їхнього уявлення (за Д. Зільберманом) є метаномія (одночасно аналогія і метафора) як транспозиція – перенесення пізнавальних операцій із одного типу у другий [30, с.399,400]. Таким чином виявляються два типи знання – трансцендентальний / корінний і трансактивний / практичний [30, с.410], які й правлять за засоби (прагматика здійснення) розуміння та освоєння закономірностей роботи логос-системного механізму та його композиційних тригер-схем і монтажних схем у різних режимах автопоезису втілення (уречевлення і означення) топоформ феноменів розселення. Тут слідом за В.В. Ілліним можна сказати, що істина розуміється як засіб використання "пускових механізмів" природи для виконання перетворюючих проектів [31, с.131]. Аподиктичність знання (а це модальність формостворення – Логосу!), що означає його примусовість для усякого суб'єкта пізнання, конститується внутрішнім устроєм знання, його логічною організованістю – архітектонічною упорядкованістю знання [31, с.54]. Стосовно мови форм також вдало висловлюється С. Доубровські: мова передіснує, вона переднадана; людина прилучається до неї, засвоюючи нав'язані мовою дискредитації, об'єктивації, інтерпретації; мова мислить через людину (тут вже як мова речей у нашому дискурсі!), мова у деякому роді сама є суб'єктом в онтологічному сенсі [31, с.63].

Можна констатувати, що тригер-схеми діагностують за допомогою планувальних мовних сигналізаторів (що реєструються реплікаційними складовими психіки речей і корелятами змісту мовного модального переходу) стан міського ландшафту як розгортання та втілення процесо-середовищного феномену розселення (результативного ходу автопоезису експлікації форм-логосів) і визначають напрями: трансформації стану ландшафтного планувального цілого, коригування енерго-інформаційного балансування "роботи" монтажних схем композиційного механізму, реконфігурування технік (планувальних технологій) культивування просторових, темпоральних і субстанційних організованостей, а також семіотичних метрик-правил (означених діапазонів шкал модифікації параметрів) їхньої констеляції.

Практичним змістом зазначених планувальних технологій (що містять відповідні смислозначеневі інструменти та інструкції) є:

темпоралістика – конфігурування умов мінімальної дії (середовища) здійснення процесів функціонування та економічних взаємодій;

фігуралістика – конфігурування умов доповнюючої дії (середовища) здійснення процесів формування і соціальних взаємодій;

архітектоніка – конфігурування умов оптимальної дії (середовища)

здійснення процесів розвитку і екологічних взаємодій;

поетика – конфігурування умов гармонічної дії (середовища) здійснення процесів відтворення і планувальних взаємодій.

На даному етапі розробки теми можуть бути сформульовані такі практичні принципи дії та факторні міри (продуктивної роботи) тригер-схем як носіїв планувально-методичного змісту прийняття рішень:

доповнюючої дії формування – факторні міри циклоритмізації освоєння та використання просторових ресурсів міського ландшафтоутворення (ритми пульсації розташування елементів будови);

мінімальної дії функціонування – факторні міри циклоперіодизації освоєння та використання часових ресурсів міського ландшафтоутворення (періоди тривалості виконання функціональних процедур);

оптимальної дії розвитку – факторні міри циклофазису освоєння та використання субстанційних ресурсів міського ландшафтоутворення (фази стадійності походження властивостей);

гармонічної дії відтворення – факторні міри циклоепітаксії освоєння та використання (відновлення) семіотичного (мови речей) ресурсу міського ландшафтоутворення (циклостадії здійснення змін еволюційної цілісності).

Відповідним чином розрізняються види процесо-середовищних трансформацій міського ландшафту (використані напрацювання І.І.Стецюк) та напрями інструментального регулювання факторів динаміки стану міського ландшафту:

акцентні, парцеляційні, агрегативні види для регулювання дії екзистенційних факторів ситуації щодо умов просування (де)централізації процесів формування;

проактивні, пасивні, реактивні види для регулювання дії екзистенційних факторів існування щодо умов просування підсилення/послаблення процесів функціонування;

превентивні, підтримуючі, відновлюючі види для регулювання дії екзистенційних факторів відповідності щодо умов просування пришвидчення/уповільнення процесів розвитку;

актуально модернізаційні види для регулювання дії екзистенційних факторів цілі щодо умов просування (де)концентрації процесів відтворення.

Коротко узагальнюючи сказане тригер-схеми можна охарактеризувати як трансцендентні (проявлені у габітусі та здібні до фіксації у чотирьох секторах психіки) матричні оператори-інструменти запускання та регулювання роботи агрегатів логос-системного механізму і селективного забезпечення (разом з монтажними схемами) експлікації ідеальних культурних форм дійсності розселення. Це композиційні "робочі органи" реплікації смислосзначень

атрибутів вказаних форм розселення як автопоетичні мовні сенсори і пружні несилові інструментальні компенсатори та коректувальники рекурсивного втілення феноменів розселення (на базі триєдності Гармонії, Логіки, Граматики конфігуратора Логосу). Композиційні тригер-схеми – це ще віртуальні струни "небесного музичного інструменту" Души Форми, й коли доторкнутися до них опосередкованим способом (шляхом оспособлення поетичних, архітектонічних, фігуралістичних і темпоралістичних культуро-репрезентативних планувальних технологій) можна почути Голос, побачити Знак, прочитати Слово конфігуратора шуканої іменованої форми-логосу, що здійснює свою цілеспрямовану інструктивно-творчу експлікацію у світі дійсності розселення.

Розв'язання практичних завдань планувального управління (містобудівного планування, проектування, регулювання), встановлення системної координації та пружньо-цілісного узгодження переметрів ландшафтної інфраструктури (інфраструктурних причинних факторів взаємодії складових міського середовища та впливу значень їхніх параметрів на трансформаційні режими міських процесів) саме й пов'язане з теоретико-методологічною артикуляцією тригер-схем композиційного механізму (автопоезису) здійснення ландшафтних феноменів розселення.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева-Бескина Т.И. Социогеном искусственной среды обитания / Т.И. Алексеева-Бескина. – Москва: "Канон" РООИ "Реабилитация", 2012. – 456 с.
2. Сайко Э.В. Древнейший город. Природа и генезис (Ближний Восток IV-II тыс. до н.э.) / Э.В. Сайко. – Москва: Наука, 1996. – 208 с.
3. Андреев Ю.В. Историческая специфика греческой урбанизации. Полис и город / Ю.В. Андреев // Город как социокультурное явление исторического процесса. – Москва: Наука, 1995. – С.87–93.
4. Ляпин Е.С. Динамика цивилизаций / Е.С. Ляпин. – Санкт-Петербург: Издательство "Нестор-История", 2007. – 556 с.
5. Даркевич В.П. О некоторых спорных проблемах происхождения и развития древнерусских городов (X-XIII вв.) / В.П. Даркевич // Город как социокультурное явление исторического процесса. – Москва: Наука, 1995. – С.126–137.
6. Грезель Н. Понятие местности. Миф и двойственность / Н. Грезель // Современная архитектура [пер. с фр.], 1972. – № 6. – С.19–21.
7. Темпиа Е. Воображаемое и действительность / Е. Темпиа // Современная архитектура [пер. с фр.], 1969. – № 6. – С.3–11.
8. Барт Р. Семиология и градостроительство / Р. Барт // Современная архитектура [пер. с фр.], 1971. – № 1. – С.7–10.
9. Игнатов Г. Поле игры скрытых сил (архитектурное пространство: эволюция взглядов и представлений) // Архитектура (приложение к "Строительной газете") № 24, 21 ноября 1982. – С.7.
10. Дюжев С.А. Теоретична мова містобудування: базові принципи діяння механізму феномену розселення / С.А. Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – Київ: КНУБА, 2011. – Вип. 42. – С.111–129.
11. Дюжев С.А. Системний композиційний механізм гармонічного сполучення

частин цілого ландшафтних феноменів дійсності розселення (дестинації, цезури, цілісні агрегати-морфофрагменти) / С.А. Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – Київ: КНУБА, 2014. – Вип. 53. – С.134–153.

12. Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Синергетика: Нелинейность времени и ландшафты коэволюции / Е.Н. Князева, С.П. Курдюмов. – Москва: КомКнига, 2007. – 268с. – (Синергетика: от прошлого к будущему).

13. Князева Е.Н. Автопоэзис: становление, развитие и успех идеи / Е.Н. Князева // Синергетика. Антология [Науч. Редактор, составитель, автор перевода и вступ. статьи Е.Н.Князева]. – Москва; Санкт-Петербург: Центр гуманитарных инициатив, 2013. – С.371–397.

14. Пажо Д.-А. Образотворчість (від культурних кліше до імажिनарного) / Д.-А. Пажо [пер. с фр. В.Баняса] // Всесвіт, 2017. – № 5-6. – С.178–197.

15. Бергсон А. Творческая эволюция / А.Бергсон [пер. с фр. В. Флёровой]. – Москва: Академический проект, 2015. – 320с. – (Философские технологии).

16. Соціологія міста: навчальний посібник (загал. ред О.К. Міхеевої). – Донецьк: видавництво "Ноулідж" (донецьке відділення), 2010. – 464с.

17. Шебек Н.М. Природні передумови гармонізації архітектурного середовища / Н.М. Шебек // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – Київ: КНУБА, 2011. – Вип. 27. – С.140–151.

18. Дроздовський Д. Метакзис "Адріанових спогадів". Міркування з перспективи ХХІ століття (від редакції) / Д. Дроздовський // Всесвіт, 2017. – № 12. – С.287–288.

19. Франк С.Л. Сочинения / С.Л. Франк [Вступ. статья, сост., подгот. текста и примечания Ю.П. Сенокосова]. – Москва: Издательство "Правда", 1990. – 608с. – (Приложение к журналу "Вопросы философии").

20. Ковалёв А.П. Ландшафт сам по себе и для человека. Монография / А.П. Ковалев. – Харьков: "Бурун Книга", 2009. – 928с.

21. Ренч Т. Едмунд Гуссерль // Філософи. 60 портретів [пер з нім. А. Цяпи]. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. – С.114–123. – (Серія "Метцлер компакт").

22. Гуссерль Э. Логические исследования. Т.1: Прологомены к чистой логике / Э. Гуссерль [пер. с нем. Э.А.Бернштейн под ред. С.Л.Франка. Новая редакция Р.А.Громова]. – Москва: Академический Проект, 2011. – 254с. – (Философские технологии).

23. Віхманн Т. Рене Декарт // Філософи. 60 портретів [пер. с нім. А. Цяпи]. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. – С.127–135. – (Серія "Метцлер компакт").

24. Дюжев С.А. Методологічні основи логос-системних технологій розробки та прийняття містобудівних планувальних рішень / С.А. Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – Київ: КНУБА, 2015. – Вип. 58. – С.178–193.

25. Маркарян Э.С. Глобальное моделирование интеграции наук и системный подход / Э.С. Маркарян // Системные исследования. Методологические проблемы. Ежегодник 1980. – Москва: Издательство "Наука", 1981. – С.135–154.

26. Вишневский А.Г. Процессы самоорганизации в демографической системе / А.Г. Вишневский // Системные исследования. Методологические проблемы. Ежегодник 1985. – Москва: Издательство "Наука", 1986. – С.233–245

27. Цехмістро І.З. Голістична філософія науки (навчальний посібник) / І.З. Цехмістро. – Харків: Видавництво "Акта", 2003. – 285 с.

28. Біблер В. Культура. Діалог культур /В. Біблер. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2018. – 368 с.

29. Ніцше Ф. Ранкова зоря. Думки про моральні пересуди. Передмова / Ф. Ніцше [переклад В.Кебуладзе] // Філософська думка, 2018. – №4. – С.106–111.

30. Гурко Е. Модальная методология Давида Зильбермана / Е. Гурко. – Минск: Экономпресс, 2007. – 456 с.

31. Ильин В.В. Теория познания. Введение. Общие проблемы / В.В. Ильин. – Москва: Издательство МГУ, 1993. – 167 с.

Дюжев С.А.,

Институт архитектурного менеджмента, г.Киев.

## **КОМПОЗИЦИОННЫЕ ТРИГГЕР-СХЕМЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ГОРОДСКОГО ЛАНДШАФТА (АВТОПОЭЗИС И ПСИХИКА ФЕНОМЕНОВ ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТИ РАССЕЛЕНИЯ).**

В рамках креативно-рекурсивной концепции расселения с привлечением результатов исследований комплекса факторов создания и эволюции города как исторического явления актуализирован вопрос сущности и составных частей логос-системного механизма зарождения (выявления центров основания), становления и трансформации этого феномена расселения. Подчеркнуто, что мультилокация подобных центров укоренения – "гнезд" экспликации ансамблей элементарных топоформ расселения, определяет модуляцию и границы целостных фрагментов городского ландшафта, а также их морфотипологические характеристики, виды и динамику трансформационных циклостадийных изменений.

Главным заданием в этом контексте является рассмотрение вопроса закономерного активированного запуска и авторегуляции триггер-схем композиционного агрегата логос-системного механизма экспликации идеальных культурных форм расселения. Продемонстрировано, что несилловые инструментальные триггер-схемы и силовые инструктивные монтажные схемы (ассемблеры) как составные части композиционного механизма расселения образуют "рабочие органы" автопоэзиса и репликации атрибутов культурных форм действительности расселения как процессо-средовых ландшафтных феноменов. Активизированная совокупность "свернутых" смыслозначений таких инструментов и инструкций, артикуляционно связанных системной миссией конкретного (места) разворачивания и воплощения культурных феноменов расселения, образует "душу" конфигуратора подобных форм, которая в оптике реальной действительности рефлексивно предстает как габитус. Он выявляет и регистрирует ход ресурсовоплощения атрибутов форм и языковой переход (язык форм – язык вещей) как кинезис смыслозначений, которые разворачиваются в реальности.

Показано, что миссией работы триггер-схем композиционного механизма является "распаковка", доставка и регулятивная констелляция смыслозначений атрибутов конкретных форм – обеспечение достижения эффективных рекуррентных параметров (материально-духовной размерности) феноменов расселения для целенаправленного и гармонического расходования топоформных ресурсов воплощения, которые (параметры) определяют

состояние среды (условия продвижения и метрику) рекурсивных процессов расселения (ландшафтное целое).

Ключевые слова: город, городской ландшафт, феномен расселения, автопоэзис, логос-системный механизм, композиционный механизм, душа, габитус, психика, триггер-схема, монтажная схема (ассемблер), язык форм, язык вещей, принципы действия, факторные меры, процессо-средовые трансформации.

Dyuzhev S.A.,  
chief specialist, Institute of architectural management, Kyiv

### **COMPOSITIONAL TRIGGER-SCHEMES OF ACCOMPLISHMENT FOR URBAN LANDSCAPE (AUTOPOESIS AND PSYCHE OF PHENOMENA OF SETTLING REALITY).**

The issue of the essence and constituents concerning logos-system mechanism of the initiation (discovering of establishing centres), becoming and transformation of this settling phenomenon was actualized in the frames of creative-recursive concept of settling with the attraction of results of complex factor researches for creation and evolution of the city as a historical phenomenon. It is underlined that multilocation of the similar centres enrooting – "nests" of explication of ensembles of elementary settling topoforms defines the modulation and borders of integral fragments of urban landscape, and also their morphotypological characteristics, types and dynamics of transformational cycle-staged changes.

The main target in this context is to investigate the issue of regular activating start and autoadjustment of trigger-schemes of compositional aggregate in the logos-system mechanism of explication of ideal cultural settling forms. It is demonstrated that non-power instrumental trigger-schemes and power instructive installing schemes (assemblers) as constituents for settling compositional mechanism construct "the working organs" of autopoiesis and replications of attributes of cultural forms of settling reality as process-environmental landscape phenomena. Activized aggregate of "convoluted" sense-meaning of such instruments and instructions, which articulately connected by system mission of specific (place) evolution and embodiment of cultural settling phenomena, create the "soul" of configurator for similar forms, which in the optics of real actuality reflexively arises as habitus. It displays and regisrtrates the motion of resource embodiment of forms attributes and language transition (the language of forms – the language of things) as sense-meaning kinesis, which evolute in reality.

It is shown that the work mission of trigger-schemes of compositional

mechanism is "unwrapping", delivering and regulative constellation of sense-meaning of attributes of specific forms – insuring of achievement of effective recurrent parametres (material-spiritual measurement) of settling phenomena for purposeful and harmonic spending of topoform resources for embodiment, which (parametres) define the environmental state (conditions of advancement and metrics) of recursive settling processes of landscape whole.

The practical principles of action and factor measures (for efficient work) of trigger-schemes as carriers of planning-methodical content for accepting decisions were formulated:

supplemental action for forming – factor measures of cyclo-rhythmization of familiarization and using of space resources of urban landscapecreation (pulsing rhythms of disposition of elements of arrangement);

minimal action of functioning – factor measures of cycloperiodisation of familiarization and using of time resources of urban landscapecreation (periods of duration of effectuation of functional procedures);

optimal action of development – factor measures of cyclophasis of familiarization and using of substantial resources of urban landscapecreation (phases of stagedness of origin of properties);

harmonic action of reproduction – factor measures of cycloepithaxy of familiarization and using (renovation) of semiotic (the language of things) resources of urban landscapecreation (cyclostages of accomplishment of changes for evolutionary in tegrity).

Key words: city, urban landscape, settling phenomenon, autopoiesis, logos-system mechanism, soul, habitus, psyche, trigger-scheme, installing scheme (assembler), language of forms, language of things, principles of action, factor measures, process-environmental transformation.

## REFERENCES

1. Alekseeva-Beskina T.I. Sotsiogenomiskusstvennoisredyobitaniia / T.I. Alekseeva-Beskina. – Moskva: "Kanon" ROOI "Reabilitatsia", 2012. – 456s.
2. Saiko E.V. Drevneishii gorod. Priroda i genesis (Blizhnii Vostok IV - II tys. do n.e.) / E.V. Saiko. – Moskva: Nauka, 1996. – 208 s.
3. Andreev Iu.V. Istoricheskaiia spetsifika grecheskoi urbanizatsii. Polis i gorod / Iu.V. Andreev // Gorod kak sotsiokulturnoe iavlenie istoricheskogo protsessa. – Moskva: Nauka, 1995. – S. 87–93.
4. Liapin E.S. Dinamika tsivilizatsii / E.S. Liapin. – Sankt-Peterburg: Izdatelstvo "Nestor – Istoriia", 2007. – 556 s.
5. Darkevich V.P. O nekotorykh spornykh problemakh proiskhozhdeniia i razvitiia drevnerusskikh gorodov (X-XIII v.v.) / V.P. Darkevich // Gorod kak

sotsiokulturnoe iavlenie istoricheskogo protsessa. – Moskva: Nauka, 1995. – S. 126–137.

6. Grezel N. Poniatie mestnosti. Mif i dvoistvennost / N.Grezel // *Sovremennaia arkhitektura* [per. s fran.], 1972. – №6. – S.19–21.

7. Tempia E. Voobrazhaemoe i deistvitel'nost' / E.Tempia // *Sovremennaia arkhitektura* [per. s fran.], 1969. – №6. – S. 3–11.

8. Bart R. Semiologiya i gradostroitel'stvo / R.Bart // *Sovremennaia arkhitektura* [per. s fran.], 1971. – №1. – S. 7–10.

9. Ignatov G. Pole igry skrytykh sil (arkhitekturnoe prostranstvo: evoliutsiia vzgliadov i predstavlenii) // *Arkhitectura* (prilozhenie k "Stroitel'noi gazete") №24, 21 noiabria 1982. – S. 7.

10. Dyuzhev S.A. Teoretychna mova mistobuduvannia: bazovi printsypy diiannia fenomenu rozselennia / S.A. Dyuzhev // *Mistobuduvannia ta teritorialne planuvannia*. – Kyiv: KNUBA, 2011. – Vip.42. – S. 111–129.

11. Dyuzhev S.A. Sistemnyi kompozytsiinyi mekhanizm harmonichnogo spoluchennia chastyn tsilogo landshaftnykh fenomeniv diisnosti rozselennia (destynatsii, tsezury, tsilisni agregaty-morfofragmenty) / S.A. Dyuzhev // *Mistobuduvannia ta teritorialne planuvannia*. – Kyiv: KNUBA, 2014. – Vyp.53. – S. 134–153.

12. Kniazeva E.N., Kurdiunov S.P. Sinergetika: nelineinost vremeni i landshafty koevoliutsii / E.N. Kniazeva, S.P. Kurdiunov. – Moskva: KomKniga, 2007. – 268 s. – (Sinergetika: ot proshlogo k budushchemu).

13. Kniazeva E.N. Avtopoezis: stanovlenie, razvitie i uspekhi idei / E.N. Kniazeva // *Sinergetika. Antologiya* [Naych. redaktor, sostavitel, avtor perevoda i vstup. stati E.N. Kniazeva]. – Moskva; Sankt-Peterburg: Tsentr gumanitarnykh initsiativ, 2013. – S. 371–397.

14. Pazho D.-A. Obrazotvorchist (vid kulturnykh klishe do imazhynarnogo) / D.-A. Pazho [per. s fran. V.Baniasa] // *Vsesvit*. 2017. – № 5-6. – S.178–197.

15. Bergson A. Tvorcheskaiia evoliutsiia / A. Bergson [per. s fran. V. Flerovoi]. – Moskva: Akademicheskii proekt, 2015. – 320s. – (Filosofskie tekhnologii).

16. Sotsiologiya mista: navchalnyi posibnyk (zagal. red. O.K. Mikheievoi). – Donetsk: vydavnytstvo "Noulidzh" (donetske viddilennia), 2010. – 464 s.

17. Shebek N.M. Pryrodni peredumovy harmonizatsii arkhitekturnogo seredovyshcha / N.M. Shebek // *Suchasni problem arkhitektury ta mistobuduvannia*. – Kyiv: KNUBA, 2011. – Vyp.27. – S.140–151.

18. Drozdovskiy D. Metakzys "Adrianovykh spogadiv". Mirkuvannia z perspektyvy XXI stolittia (vid redaktsii / D.Drozdovskiy // *Vsesvit*, 2017. – № 12. – S. 287–288.



19. Frank S.L. Sochineniia / S.L.Frank [vstup. statia, sost., podgot. Teksta i primechaniia Iu.P. Senokosova]. – Moskva: Izdatelstvo "Pravda", 1990. – 608 s. – (Prilozheniezhurnal "Voprosyfilosofii").
20. Kovalev A.P. Landshaft sam po sebe i dlia cheloveka. Monografiia / A.P. Kovalev/ – Kharkov: "Burun Kniga", 2009. – 928 s.
21. Rench T. Edmund Gusserl // Filosofyi. 60 portretiv [per. iz nemets. A. Tsiapy]. – Ternopil: Navchalna knyga – Bogdan, 2010. – S. 114–123. – (Seriia "Mettsler kompakt").
22. Gusserl E. Logicheskie issledovaniia. T.I: Prolegomeny k chistoi logike / E. Gusserl [per. iz nemets. E.A. Bernshtein pod red. S.L. Franka, novaia redaktsiia R.A. Gromova]. – Moskva: Akademicheskii Proekt, 2011. – 254 s. – (Filosofskii tekhnologii).
23. Vikhmann T. Rene Dekart // Filosofyi. 60 portretiv [per. iz nemets. A. Tsiapy]. – Ternopil: Navchalna knyga – Bogdan, 2010. – S. 127–135. – (Seriia "Mettsler kompakt").
24. Dyuzhev S.A. Metodologichni osnovy logos-systemnykh tekhnologii rozrobky ta pryiniattia mistobudivnykh planuvalnykh rishen / S.A. Dyuzhev // Mistobuduvannia ta teritorialne planuvannia. – Kyiv: KNUBA, 2015. – Vyp.58. – S.178–193.
25. Markarian E.S. Globalnoe modelirovanie integratsii nauk i sistemnyi podkhod / E.S. Markarian // Sistemnye issledovaniia. Metodologicheskie problemy. Ezhegodnik 1985. – Moskva: Izdatelstvo "Nauka", 1986. – S. 233–245.
26. Vishnevskii A.G. Protsessy samoorganizatsii v demograficheskoi sisteme / A.G. Vishnevskii // Sistemnye issledovaniia. Metodologicheskie problem. Ezhegodnik 1985. – Moskva: Izdatelstvo "Nauka", 1986/ – S. 233–245.
27. Tsekhmistro I.Z. Holistychna filosofiia nauky (navchalnyi posibnyk) / I.Z. Tsekhmistro. – Kharkiv: Vydavnytstvo "Akta", 2003. – 285 s.
28. Bibler V. Kultura. Dialog kultur. / V. Bibler. – Kyiv: DUKH I LITERA, 2018. – 368 s.
29. Nitsse F. Rankova zoria. Dumky pro moralni peresudy. Peredmova / F. Nitsse [pereklad V. Kebuladze] // Filosofska dumka, 2018. – № 4. – S. 106–111.
30. Gurko E. Modalna metodologiia Davida Zilbermana / E. Gurko. – Minsk: Ekonompress, 2007. – 456 s.
31. Ilin V.V. Teoriia poznaniia. Vvedenie. Obshchie problemy / V.V. Ilin. – Moskva: Izdatelstvo MGU, 1993. – 167 s.